

**Iosephi Vicecomitis Ambrosiani Collegii Doctoris
Observationes Ecclesiasticæ In quo [!] de Antiquis
Baptismi Ritibus, ac Cæremonijs agitur**

Visconti, Giuseppe

Parisii, 1618

Cap. 8. Baptisterium solummodo vtum in singulis ciuitatibus construi
solitum, & quando plura esse cœperint in vrbe, & diœcesi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64585](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64585)

se intelligimus, si baptismatis lauacrum alibi, quam in vrbe fuisset.

Baptisterium solummodo vnum in singulis ciuitatibus construi solitum, & quando plura esse cœperint in vrbe, & diœcesi.

C A P. VIII.

Vnius solummodo baptisterij in linguis ciuitatibus mos apud veteres.

EADEM ratione probari potest, solummodo vnum baptisterium in singulis ciuitatibus fuisse. Verum, vt id magis exploratum sit, afferenda est lectori cum probabilis coniectura ex S. Gregorij Nazianzeni oratione 40. in sanct. bapt. vbi diuites, patricos, ac dominos admonet, ne à sua dignitate alienam existiment, cum pauperibus, & seruis baptizari, tum Onuphrij Pannini testimonium, qui lib. de præcip. vrb. Rom. basilic. cap. de baptister. Lateran. palam testatur, vnum baptisterium in singulis vrbibus, prope maiorem ciuitatis Basilicam extitisse, addens eam consuetudinem ad sua vsque tempora in multis locis, quemadmodum Florentiæ, Parmæ, Bononiæ, Pisis, & Vrbeueteri obseruatam. Sed non est, cur exterorum testimonia conquiramus, cum abundemus nostris. Galuaneus enim, qui Ecclesiasticam Mediolanensem historiam fideliter conscripsit, cap. 479. cum in eligendis Episcopis diuersa catholicorum, & Arianorum studia retulisset, sit inquit:

Beatus Honoratus fuit factus Archiepiscopus Mediolanensis, & sedit annis tribus, & Ariani elegerunt alium in Archiepiscopum. unde dicit historia Lombarda, quod tunc temporis in qualibet Ciuitate erant duo Episcopi, vnus catholicus, & alter Arianus, sicut in Ciuitate Papiensi, quia ibi erat vnus Episcopus Arianus dictus Anastasius, qui residebat in Ecclesia S. Eusebij: & alter erat Catholicus, qui tenebat baptisterium, quo loco manifestum est, baptisterium pro primaria vrbis Ecclesia, in qua baptisterium erat, positum esse. qua loquendi formula etiam Beroldus vsus est in caeremoniali manuscripto, quod ex Bibliotheca canonicorum templi maximi vir eiusdem ordinis legendum mihi perhumaniter tradidit. is namque de sabb. sanc. principis Ecclesie mentionem faciens, baptismalis nomen vsurpauit his verbis: tunc magister scholarum precedit cum pueris suis cantando antiphonam vsque ad regias baptismalis Ecclesie, & ibi extra Ecclesiam Archiepiscopus exiit stolam & planetam, &c. Quare, cum primaria Ecclesia vna in singulis ciuitatibus fuerit, vnum etiam baptisterium in iisdem fuisse, fatendum est. Cui etsi multa repugnare videntur, vt pluralis numerus à S. Athanasio, adhibitus Epist. ad omn. vbique orthodox. & Ecclesijs, & baptisterijs flamma iniecta, similes siue formulæ à Patribus vsurpatæ, & apud Onuphrium Panuinum de præcip. vrb. Roman. Basilic. mentio baptisterij prope Basilicam Lateranensem, & Vaticanam à Syluestro & Liberio Pontificibus extructi, tamen à suscepta sententia dimoueri non possum, cum ad

Magister
scholarum.

Error inter-
pretis S. A.
thanasij.

opposita facilis responsio pateat. Siquidem S. Athanasius pluralem numerum pro singulari adhibuit, quemadmodum ex eo facile constat quod idem Athanasius, etiam cum de Ecclesia loqueretur, plurali numero usus est, cum tamen solummodo in eam, in qua ipse episcopalia munera obibat, scelesti Ariani illa nefaria facinora ediderint. Immo potius id interpreti vitio dandum est, qui singulari numero pluralem supposuit. cum in græco textu singularis manifestè exprimitur. ait enim: ἡ μὲν ἐκκλησία, καὶ τὸ ἅγιον βαπτιστήριον σὺν πολεῖται. quibus verbis hæc latine responderent: Ecclesie quidem, & sanctum baptisterium igne absumptum est. Qua ratione cæteris autoritatibus, quæ numerum pro altero usurpât, satis esse factum existimo. ex Onuphrio autem Panuino non colligitur, duo baptisteria Romæ fuisse, sed vnum duabus ecclesijs interpositum. vel certè concedi potest, Romæ duo baptisteria extitisse, verum diuersis temporibus adhibita. et, si eodem tempore duo admittere oportet, ad singulare privilegium referendum est eius vrbs,

baptisteria
diuersa in
vrbe & dice-
cesi cur. &
quando in
siru cœ-
perint.

Baptisteria
extra vrbe
quando cœ-
perint esse
in Hispania

in qua ecclesia principatus, & religionis do-
minicium constitutum erat, propter multitu-
dinem eorum, qui ibi potissimum, spretis ina-
nibus Dijs, vnum Deum cæli, terræquè con-
ditorem agnoscebant. quæ etiam causa post-
modum ecclesiarum rectores impulit, vt di-
uersa baptisteria non minus in diocesi, quam
in vrbe, a fidelibus erigenda curarent. In His-
pania quidem ea res sero processit, non nisi
post annum Christi nati D C C C V C. cum

Concilium Triburiense: quod eo anno celebratum est, sacri baptisterij in solis urbibus existentis; loco supra citato meminerit. Verum in reliquis prouincijs multo prius extra urbem in oppidis, & vicis ædificari cæperunt, quoniam C. Sollius, Sidonius Appollinaris, qui anno à salute homini restituta C D L X X X. vixit, eiusmodi baptisteriorum nobis mentionem reliquit lib. 2. epist. 2. ad Domit, cum, eū ad villam suam inuitans, præter alia oblectamenta, insignem etiam baptisterij fabricam recenset his verbis: *huic basilicæ appendix piscina forinsecus, seu, si gracari mauis, baptisterium ab Oriente complectitur.* Ioannes etiam Moscus, qui anno à partu Virginis D C. floruit cap. 214. prat. spirit. narrans insigne miraculum, quod die tribus Magis sacro, qui ad Christi liberatoris incunabula cum muneribus adoranda, stella, duce, tetenderunt, in vico Lyciæ quotannis edī solebat, vbi sacer fons trium horarum spatio, magnis incrementis in baptisimi usum continuo augebatur, clarè nobis demonstrat, iam tum cælestia lauacra in minoribus oppidis, & castellis fuisse. cuius integram periodum si quis fidei causa desiderat, ex iis, quæ sequuntur, intelliget: *soruba vicus quidam est ad radices montis, in eo baptisterium est quod continuis incrementis augetur, & post baptisma peractum decrescere incipit, & tribus alijs horis sensim deficit.* & cap. 215. cum in simili argumento persisteret, à Paschatis festo ad quinquagesimi diei celebritatem, iuges aquarum riuos in castelli Cedebatis baptisterium, vi sua effluxisse, testatur

44 De Antiq. Bapt. rit. ac Cær.

cum inquit: est in castello Cedebratis baptisterium, quo in Paschali sanctæ resurrectionis festiuitate, cum sit lapis unus, ex se ipso continuo impletur, duratque aqua illa usque ad Pentecosten, moxque transacta Pentecoste emanescit. Deinde Ordo Romanus de Diuin. Offic. in die Iouis sanc. preclarum eius rei testimonium reliquit, ita scribens; tunc chrisma nouum misceatur cum veteri, si quid residuum fuerit, similiter & oleum, ita diuidatur per presbyteros, peto enim ex Ordine. cur catechumenorum oleum presbyteris diuidi iusserit. si extra Ecclesiam primariam baptismus conferendus non erat; cum vero, baptismum de more in baptisteriis ministratum fuisse, non dubitemus, etiam illud efficitur, vt extra primariam Ecclesiam baptisteria fuerint. Demum baptisteria in pagis fuisse, Concilij quoque Antisiodorensis verba demonstrant, cap. 18. dum eos, qui, præter Paschatis, aut Pentecostes tempus, baptismum celebrant, graui anathemati subiectos esse, decernunt, non licet absque pascha solemnitate: Vlo tempore baptizare, nisi illo quibus mors vicina est, quos grabatarios vocant, Quod si quis in alio pago, contumacia faciente, post interdictum hoc infantes suos ad baptismum detulerit in Ecclesias nostras, non recipiantur. Et quicumque presbyter ipsos extra nostrum promissum recipere presumpserit, tribus mensibus à communionem ecclesia sequestratus sit.

Chrisma
& olea tertia
quinta
hebdomada
de sanctæ
presbyteris
diuidendi
mos est an-
tiquissimus